

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

1. Vtrum in hoc sacramento sit corpus Christi secundum veritatem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

abusus, videlicet quod in maiori quantitate de aqua in sacrificio ponitur, quam de vino, cum secundum rationabilem consuetudinem ecclesie generalis, plus in ipso sit de uino quam de aqua ponendum.

RESPON. Dicendum, quod circa aquam adiunctam uino, sicut Innocentius tertius dicit in quadam decreta. triplex est opinio: quidam enim dicunt, quod aqua adiuncta uino per se manet uino conuerso in sanguinem: sed haec opinio stare non potest, quia in sacramento altaris post consecrationem nihil est, nisi corpus & sanguis Christi (sicut enim Ambr. dicit in lib. de Officijs, Ante benedictionem illa species nominatur, post benedictionem corpus significatur, alioquin non totum adoretur ueneratione laetiae. & ideo alij dixerunt, quod sicut uinum conuertitur in sanguinem, ita aqua conuertitur in aquam, quae de latere Christi fluxit: sed nec hoc rationabiliter dici potest, quia secundum hoc, aqua solum consecraretur a uino, sicut uinum a pane. & ideo sicut ipse dicit, aliorum opinio probabilior est, qui dicunt aquam conuertitur in uinum, & uinum in sanguinem. Hoc autem fieri non posset, nisi adeo modicum apponeretur de aqua, quod conuerteretur in uinum: & ideo semper tutius est parum de aqua apponere, & praecipue si uinum sit debile: quia si tanta fieret appositio aquae, ut solueretur species uini, non posset perfici sacramentum. vnde Iulius Papa reprehendit quosdam, qui panem lincum musto intinctum, per totum annum seruant, & in tempore sacrificij, aqua parum eius lauanti, & sic offerunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sufficit ad sacramenti huius significationem, quod sentiat aqua, cum apponitur uino: non autem oportet, quod sit sensibilis post missionem.

AD SECUNDVM dicendum, quod si aqua omnino apponeretur, totaliter excluderetur significatio: sed cum aqua in uinum conuertitur, significatur quod populus Christo incorporatur.

AD TERTIVM dicendum, quod si aqua apponeretur dolio, non sufficeret ad significationem huius sacramenti: sed oportet aquam uino apponi circa ipsam celebrationem sacramenti.

A aut in pristinam materiam resoluitur.

¶ Quarto, Vtrum panis possit conuerti in corpus Christi.

¶ Quinto, Vtrum in hoc sacro post conuersionem remaneant accidentia panis & uini.

¶ Sexto, Vtrum facta consecratione, remaneat in hoc sacro forma substantialis panis.

¶ Septimo, Vtrum ista conuersio fiat in instanti.

¶ Octauid, Vtrum haec sit falsa, ex pane sit corpus Christi.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum in hoc sacramento sit corpus Christi, secundum ueritatem.

AD PRIMVM sic procedit. Vt quod in hoc sacro non sit corpus Christi secundum ueritatem, sed solum secundum figuram, uel sicut in signo. dicit enim Ioan. 6. quod Dominus dixisset, Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, &c. multi ex discipulis eius audientes, dixerunt, Durus est hic sermo: quibus ipse dixit, Spiritus est qui uiuificat, caro non prodest quicquam: quasi diceret secundum positionem Aug. super Psal. 98. Spiritualiter intelligite, quae locutus sum, non hoc corpus quod uidetis, manducaturi estis, & bibaturi illum sanguinem, quem suscipiunt, qui me crucifigent: sacramentum autem quod uobis commendaui, spiritualiter

D intellectum, uiuificabit uos, caro autem non prodest quicquam. ¶ 2. Praeterea Dominus dicit Matth. ult. Ecce ego uobiscum sum omnibus diebus, usque ad consumationem saeculi: quod exponens Aug. dicit, donec saeculum finiatur, sursum est Dominus: sed tamen nobiscum est ueritas Domini: corpus enim in quo resurrexit, in uno loco oportet esse, ueritas autem eius ubique diffusa est. non ergo secundum ueritatem est corpus Christi in hoc sacramento, sed solum sicut in signo.

¶ 3. Praeterea Nullum corpus potest esse simul in pluribus locis, cum nec angelo hoc conueniat: tali enim ratione posset esse ubique: sed corpus Christi est uerum corpus, & est in caelo, ergo uidetur quod non sit secundum ueritatem in sacramento altaris, sed solum sicut in signo.

¶ 4. Praeterea. Sacra ecclesiae ad utilitatem fidelium ordinantur: sed secundum Gregor. in quadam hom. regulus reprehenditur, quod querebat corporalem Christi praesentiam, apostoli etiam impedi-

tertia S. Thomae.

tate & ampliori intellectu difficilius, sciendum est ex auctoritate sacrae scripturae de existentia corporis Christi in sacramento eucharistiae nihil aliud haberi expresse, nisi uerbum latuatoris, dicentis. Hoc est corpus meum: oportet enim uerba haec uera esse. Et quoniam uerba sacrae scripturae exponuntur dupliciter (uel proprie uel metaphorice) primus error circa hoc fuit interpretantium haec Domini uerba metaphorice, quem Magister sen. in dist. 10. lib. 4. tractat, qui & in hoc articulo reprobatur. Et consistit vis reprobationis in hoc, quod uerba Domini intellecta sunt ab ecclesia proprie, & proprie oportet illa verificari proprie. Habemus igitur ex ueritate uerborum Domini in sensu proprio corpus Christi ueraciter esse in eucharistia, & hoc est primum, quod ex euangelio habemus circa hoc sacramentum. Alterum autem, quod euangelium non explicauit, expresse ab ecclesia accepimus, scilicet conuersionem panis in corpus Christi. Hanc enim non solum a praecis doctoribus ecclesiae habuimus, quos habes de consec. dist. 2. copiose, & a Magistro sentent. in tractatu de eucharistia diffuse: sed a concilio Lateranensi sub Innocen. III. ut patet extra de summa Trinit. & fid. ca. ho. f. miter credimus. ubi utrunque simul dicitur sub his uerbis, Christi corpus & sanguis in sacramento altaris sub speciebus panis & uini ueraciter continentur, & haec quod ad primum. Et sequitur, Transubstantiatis pane in corpus, & uino in sanguinem potestare diuina. & haec quod ad secundum.

Et quoniam uarie fuerunt opiniones, multiformaque sunt argumenta circa haec implicata mentes etiam auditorum, praenotandum est, & ante oculos semper

Supr. q. 95. a. 3. cor. pri. & inf. q. 76. per totum & 4. dist. 10. a. 1. & dist. 11. a. 1. & 4. 6. tra. c. 6. & 1. cor. 11. lec. 5.

In Pl. 98. no. p. 1. a. mod. expolitionis. to. 8.

Referet hoc de consec. dist. 2. prin.

De regula d. h. Greg. ho. mi. 28. i. eu. G G 4 per

QVAESTIO LXXV.

De conuersione panis et uini in corpus & sanguinem Christi, in octo articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de conuersione panis & uini in corpus & sanguinem Christi.

ET circa hoc quaeruntur octo. ¶ Primo, Vtrum in hoc sacro sit corpus Christi secundum ueritatem, an solum secundum figuram, uel sicut in signo.

¶ Secundo, Vtrum in hoc sacro remaneat substantia panis & uini post consecrationem.

¶ Tertio, Vtrum substantia panis uel uini post consecrationem huius sacramenti annihilatur,

Super Quaestiones septuagesimae quintae articulum primum.

Tullius ut sonat. In corpore coelicio clara est, & de ipsa tria dicuntur, primo, quod sola si de tenetur: secundo, quod est conueniens, & asseritur triplex conuenientia: tertio reuocatur error quorundam dicentium oppositum, & ex uerbis Christi, & confessione Berengarii de consec. dist. 2. ergo Berengarius confutatur.

Circa praesentis & sequentium articulum doctrinam, ac magister pro clari-

per habendum, in eruenire hic non vnam, sed duas nouitates valde mirabiles. Altera est de esse corporis Christi sub hostia consecrata. de nouo enim corpus Christi verum veraciter sub illa hostia continetur. Altera est de conversione substantiae panis in substantiam corporis Christi, & hoc etiam de nouo fieri credimus. Et quoniam omnis nouitas mutationem nonnullam sonat extensio mutationis noſte latissime, iſo pro maiori claritate latissime mutationis vocabulo vtredo, imaginemur ſm has duas nouitates interuenire duas mutationes, nō curando, an vna ſit rō alterius, aut inferat alteram. Et in illa quidē nouitate, qua corpus Christi de nouo est sub speciebus panis, oportet intelligere mutationē, vel ex parte corporis Christi, vel ex parte accidentium panis. Et si quidem ex corporis Christi parte mutationem imaginamur, erit mutationis velut ſubiectū corp⁹ Christi terminus, a quo non contineri sub his accidentibus; terminus ad quem contineri sub his accidentibus; ſit enim Christi corpus ex non contento sub his accidentibus contentum sub illis. Si vero mutatio hac imaginanda ponitur ex parte hostie, tunc mutationis ſubiectū est ipſa panis ſpecies & terminus a quo, non contineret terminus autem ad quem, est continere Christi corpus: ſit enim panis ſpecies remanens, ex non continente Christi corpus, continens Christi corpus.

Quia ergo attendendo formaliter ad illam nouitatem, qua corpus Christi continetur veraciter sub speciebus panis, & corpus Christi, quod non continebatur sub his ſpeciebus, continetur & ſpecies panis, que non continebat Christi corpus, continet Christi corpus, rationabiliter manifeſtatur nouitas iſta formali & perſpicaci intellectu, humano more ex ratione mutationis, vt fecimus excellere ſiquidem Dei balbuciendo, vt poſſimus reſonare non dedecet, ſecundum Greg. Quapropter conformiter ad ſacros canones loquendo, vocetur iſta nouitas, nouitas continentie: quoniam vere ſecundum hanc corpus Christi continetur, & hostia continet corpus Christi: quamuis, non continentia locali. Altera autem nouitas uocabitur nouitas conuerſionis, quoniam ſm illam panis vere conuertitur in corpus Christi. In hac igitur conuerſionis nouitate manifeſta mutatio interuenit, qua ex pane ſit corpus Christi, ſed mutatio iſta abſque ſubiecto inuenitur habens pro termino a quo panem, & pro termino ad quem, corpus Christi. Et ſcito, quod tanta eſt vtilitas diſcernendi inter has nouitates & inter has mutationes, vt inde pendear & intelligere tam varias obiectiones, & iſte formaliter reſpondere, & videre quid ſcias vel neſcias. Vnde non ſit tibi curā pro nunc, hoc eſt pro principio intelligendi, quales vel quomodo ſint aut ſiant iſte mutationes, ſed eſto contentus ex alietate terminorum etiam ſingere diuerſitatem mutationum. Et perſpicendo, quod conuerſio habet proprios terminos, ſcilicet panem & corpus Christi, & quod corpus Christi contineri de nouo ſub ſacramento, habet alios iſtos proprios terminos, ſcilicet de non continentia ad continentia vel paſſive, vel active (vt prædeklaratum eſt) iſte, & ſigē intellectum ad formalia ambarum nouitatum & ſuarum mutationū, vt ſic liber tibi pateat ingreſſus in pelagus tam fluctuantium opinionum & intellectuum.

His prælibatis, ſciendum eſt, omnes circa primam nouitatem batur recipere Spiritum ſanctū, pp hoc q affecti erant ad eius pſentiam corporalem, vt Aug. ꝑ dicit ſuper illud Ioan. 16. Si non abiero, paraclerus non ueniet ad uos. non ergo Chriſtus ſecundum præſentiam corporalem eſt in ſacramento altaris.

SED CONTRA eſt, quod Hilar. ꝑ dicit in 8. de Trin. de ueritate carnis & ſanguinis Chriſti, non eſt relictus ambigendi locus: nunc enim & ipſius Domini profeſſione & fide noſtra caro eius uere eſt cibus, & ſanguis eius uere eſt pot⁹ & Amb. ꝑ dicit 6. de ſacramentis: ſicut uerus Dei filius eſt Dominus Ieſus Chriſtus, ita uera Chriſti caro eſt, quam accepimus, & uerus ſanguis eius eſt potus.

RESPON. Dicendum, quod uerū corpus Chriſti & ſanguinem eſſe in hoc ſacramento, ſenſu deprehendi non poteſt: ſed ſola fide, que auctoritati diuine innititur: unde ſup illud Luc. 22. Hoc eſt corpus meum, quod ꝑ uobis tradetur, dicit Cyrillus, non dubites, an hoc uerum ſit, ſed potius ſuſcipe uerba ſaluatoris in fide. cū enim ſit ueritas, nō mentitur. hoc aut conueniens uam Chriſti corporis ad hoc, q ſit præſens accidentibus panis. Sed quò ad rem in idem redit cum opinione recitata a Magiſtro: quia ſm rem panis non conuertitur in aliquam rem, ſed in nihilum cedit, & propterea ſolo nomine, conuerſionem ponit panis in corpus Chriſti. Quidam autem conuerſionis nomē & rem, partiſaliter tamen, admittunt, de quorū numero eſt Durand. in eodem quarto, ponens materiā panis conuerti in corp⁹ Chriſti, qua incipit informari orma corporis Chriſti (ſicut alimentum informati forma aliti. panis uero formam deſinere eſſe. Et hæc noua opinio ut erronea a Pet. de Pal reprobat & erronea conuenit ex hoc, quòd corpus Chriſti tam eſt impaſſibile, & multo magis eius anima eſt immutabilis, quò ad informare & non informare.

Quidam denum conuerſionis nomen, & rem totaliter admittentes, dicunt panem conuerti in corpus Chriſti, non ſecundum ſubſtantiam: ſed ſm eſſe accidentale: ita quòd panis conuertitur non in ſubſtantiam corporis Chriſti, ſed in illius eſſe ſacramentale: & hanc opinionem tenet, ſine aſſertione tamen, Pet. de Pal. in 4. quam opinionem ut pote nouam Auctor non tractauit. aliena tamen a ueritate eſt: quia tranſubſtantiationem ſolo nomine ſaluat: quoniam ſm rem, apud iſtos ſubſtantia panis conuertitur in accidens, & non in ſubſtantia corporis Chriſti, ſed ſecundum uocem ſaluat tranſubſtantiarum, quia conuertitur panis ſubſtantia in Chriſti ſubſtantiam ſm eſſe accidentale. Paret ſiquidem manifeſte, tranſubſtantiarum importare conuerſionem ſubſtantie in ſubſtantiam ſimpliciter & abſolute, ut textus expreſſe inductæ decretalis dicit, tranſubſtantians panem in corpus & uino in ſanguinem.

Communis autem doctrina, quam Auctor ſequitur poſt Magiſtrum ſent. tenet ſubſtantiam panis conuerti in ſubſtantiam corporis Chriſti abſque additione aliqua, abſque augmento quoq; in ſubſtantia corporis Chriſti. ac per hoc panem non eſſe redactum in nihil, ſed conuertum in ſubſtantiam Chriſti corporis, & ex hoc ipſo non eſſe amplius panem, ſed quòd erat panis, eſt corpus Chriſti. Et hæc doctrina ex ſacris docuiſis præſcijs doctoribus

continentie & re & uoce conſenſiſſe, dum omnes communiter ſacrum corpus Chriſti prius non contentum ſub hac hoſtia, modo ueraciter contineri: quamuis circa modum quo continetur, varæ ſint (vt poſtea dicitur) opinionēs.

¶ Verum nouitate conuerſionis licet omnes uoce aſſerant, ſm rem tū multi negant, putantes ſe non negare illā. Et hi multifariam ſunt diuiſi, dum quidam intelligunt conuerſionis nomē ne identitatem loci, ut hæc ratione dicitur panem fieri corpus Chriſti: quia ubi eſt panis, eſt & corp⁹ Chriſti, ut Magiſter ſent. in 11. diſt. 4. reſert & reprobat. Et de hoc eum ſecundus ar. in litera. quidam uero conuerſionis noſte intelligunt ſucceſſionis ordinem, ut Magiſter ibidem reſert, ut hæc ratione dicitur panem conuerti in corpus Chriſti, quia corp⁹ Chriſti eſt poſt conſecrationem ſub accidentibus, ſub quibus erat panis, quem panem annihilari aut ſolu in præſentem materiam dicebant, & hoc Auctor in 3. tractatib. articulo. & hanc opinionem quo ad iniam ſequit Scotus in 4. diſt. 10. & 11. Dixi aut ſm lenentiam: quia in modo opinandi cauor eſt Scotus, ponens panem per accidens redigi in nihil, & conuerſionem uocari adducti-

am Chriſti corporis ad hoc, q ſit præſens accidentibus panis. Sed quò ad rem in idem redit cum opinione recitata a Magiſtro: quia ſm rem panis non conuertitur in aliquam rem, ſed in nihilum cedit, & propterea ſolo nomine, conuerſionem ponit panis in corpus Chriſti. Quidam autem conuerſionis nomē & rem, partiſaliter tamen, admittunt, de quorū numero eſt Durand. in eodem quarto, ponens materiā panis conuerti in corp⁹ Chriſti, qua incipit informari orma corporis Chriſti (ſicut alimentum informati forma aliti. panis uero formam deſinere eſſe. Et hæc noua opinio ut erronea a Pet. de Pal reprobat & erronea conuenit ex hoc, quòd corpus Chriſti tam eſt impaſſibile, & multo magis eius anima eſt immutabilis, quò ad informare & non informare.

Quidam denum conuerſionis nomen, & rem totaliter admittentes, dicunt panem conuerti in corpus Chriſti, non ſecundum ſubſtantiam: ſed ſm eſſe accidentale: ita quòd panis conuertitur non in ſubſtantiam corporis Chriſti, ſed in illius eſſe ſacramentale: & hanc opinionem tenet, ſine aſſertione tamen, Pet. de Pal. in 4. quam opinionem ut pote nouam Auctor non tractauit. aliena tamen a ueritate eſt: quia tranſubſtantiationem ſolo nomine ſaluat: quoniam ſm rem, apud iſtos ſubſtantia panis conuertitur in accidens, & non in ſubſtantia corporis Chriſti, ſed ſecundum uocem ſaluat tranſubſtantiarum, quia conuertitur panis ſubſtantia in Chriſti ſubſtantiam ſm eſſe accidentale. Paret ſiquidem manifeſte, tranſubſtantiarum importare conuerſionem ſubſtantie in ſubſtantiam ſimpliciter & abſolute, ut textus expreſſe inductæ decretalis dicit, tranſubſtantians panem in corpus & uino in ſanguinem.

Communis autem doctrina, quam Auctor ſequitur poſt Magiſtrum ſent. tenet ſubſtantiam panis conuerti in ſubſtantiam corporis Chriſti abſque additione aliqua, abſque augmento quoq; in ſubſtantia corporis Chriſti. ac per hoc panem non eſſe redactum in nihil, ſed conuertum in ſubſtantiam Chriſti corporis, & ex hoc ipſo non eſſe amplius panem, ſed quòd erat panis, eſt corpus Chriſti. Et hæc doctrina ex ſacris docuiſis præſcijs doctoribus

Tract. 94. in Ioan. a med. to. 9.

Lib. 8. inter principium & medium lib.

Lib. 6. ca. 1. in prin. t. 4.

Lib. 6. ca. 1. in prin. t. 4.

doctoribus ecclesie clare habetur, ut patet de conf. dist. 2. diffi- se, & in allezara decretali Lateranen concil.

¶ Addit autem doctrina hæc, qd hæc nouitas conuersionis est ratio nouitatis continentie, & prior illa, ita qd prius natura est nouitas conuersionis panis in corpus Christi, & deinde fm natura ordinem est corpus Christi sub hostia: utrumque tamẽ est in uno, & eodem instanti temporis. Nec est inter has duas nouitates solimodo di- stus ordo prioris, & posterioris, seu ordo causalitatis, ita quod, hæc conuersio panis in corpus Christi, est causa efficiens in suo ordine existentie corpus Christi sub hostia: ita qd licet sint hic duæ nouitates, & mutationes cum suis proprijs terminis, tanta tñ est inter eas necessaria connectio, qd ad priorem requiritur necessario sequitur, hoc est, qd ad conuersionem hanc qua transubstantiatur panis in corpus Christi, necessario sequitur, corpus Christi contineri sub hostia.

¶ Quocirca quatuor superiure declaranda. Primo, quod hæc conuersio est factiua presentie corporis Christi sub hostia. Secundo, quod hoc est necessarium. Tertiõ, qd uomodo se habeat hæc conuersio ad sequentem presentiam. Quarto redibimus, ad opinionones relatas.

¶ Ad euentiam primi scito, & caue, dupliciter de conuersio ne panis in corpus Christi posse nos loqui, vel simpliciter, & absolute, vel vt sacramentali. Nam si loquamur simpliciter, & absolute de conuersione panis in Christi corpus præexistens absq; additione, &c. nihil aliud uideo inde sequi, quod ex hoc percipere possumus, quod si absque sacramenti institutione, diuina potentia conuerteret panem in Christi corpus, nihil aliud faceretur effectum, nisi quod panis conuersus est in corpus Christi. Et hoc est, quod doctores dicti, scilicet Sco. & fo nauerunt dicentes nouitatem conuersionis posse esse fine nouitate presentie Christi ad hostiam: hoc enim uerum esset, si esset sermo de conuersione simpliciter & absolute: sed si sermo est de conuersione sacramentali, tunc dicendum est, & de tali conuersione loquuntur doctores præci, facti canones, & nos sic de ea nunc loquimur.

¶ Et si quæras quid addit ly, sacramentalis supra conuersionem, respondeo quod addit aliquid nobis secundum, se ignotum: cognitum autem utrumque, per hoc, quod est illatum huius ueritatis, hoc est corpus meum.

¶ Et caue ne dixeris, quod addit solum respectum ad actiuam consecrationem per uerba sacerdotis in persona Christi.

¶ Probatur igitur, qd conuersio sacramentalis, hoc est, quæ, seu qualis, in hoc sacramento fit, est factiua presentie corporis Christi sub hostia. Probatur autem tripliciter. Primo, ex hoc, qd nulla alia ratione ecclesiastici doctores laborauerunt conuersionem in hoc sacramento, declarare, nisi ad uerificandum, hoc est corpus meum. Quod patet, tum ex eo, qd conuersio non explicitate habetur in euangelio, ac per hoc nisi ad uerificandum uerba domini, conuersio esset, non apparet ubi fundarem conuersionem credendam ab omnibus fore: tum, ex eo, qd Ambr., tanto labore intudans ad uerificandum, hoc est corpus meum, nihil aliud facit, nisi quod conatur monstrare hoc, quod erat panis, modo esse corpus Christi, & hoc idem facit Augull. & ueneret de consec. dist. 2. plena est itis laboribus.

¶ Secundo patet, ex prius inducta decretali Lateranensis concilij dum dicitur, Christi corpus & sanguis in sacramento altaris sub speciebus panis, & uini ueraciter continetur, transubstantiatus pane in corpus, & uino in sanguinem: ubi ex ipso modo loquendi apparet prioritas, & causalitas transub-

stantiationis respectu continentie.

¶ Sed & clarius apertissime tertio patet hoc ex concilij Florentino sub Eugenio IIII. ubi sic legimus. Forma huius sacramenti sunt uerba saluatoris, quibus hoc conficit sacramentum: sacerdos enim in persona Christi loquens, hoc conficit sacramentum: nam ipsorum uerborum uirtute substantia panis in corpus Christi, & substantia uini in sanguinem conuertuntur. ubi manifeste uides, qd ratio, & causa quare hoc conficitur sacramentum, est conuersio hoc enim significat illa causalis coniunctio, nam quoniam mo ex hac ecclesie determinatione habes conuenientem loquendi modum, dicẽdo, qd uerba consecrationis media conuersione panis in corpore Christi conficit hoc sacramentum, quod constat ex ipse panis, & corpore Christi: fit enim ex his duobus ineffabili modo unum sacramentum, quo ima summis coniunguntur ita qd ex hac concilij doctrina. i. quia uirtute uerborum fit conuersio, sacerdos proferens uerba, hoc conficit sacramentum, manifeste habemus eiuersifonem efficere hoc sacramentum, quod nihil aliud est, quam facere unum ex corpore Christi, & specie panis: ex his enim duobus cuilibet fideliterum est constare hoc sacramentum.

¶ Ad PRIMVM ergo dicendũ, quod ex hac auctoritate prædicti hæretici occasionem errandi sumpserunt, male uerba Augusti intelligentes. Cum enim Augustus dicit, Non hoc corpus, quod uidetis, manducatur estis, non intendit excludere ueritatem corporis Christi: sed quod non erat manducandum in hac specie, in qua ab eis uidebatur. Per hoc autem, quod subdit sacramentum quod uobis commendaui spiritualiter intellectum, uiuificabit uos, non intendit, qd corpus Christi sit in hoc sacramento solum secundum mysticam significationem, sed spiritualiter * dici id est, inuisibiliter, & per uirtutem Spiritus sancti: unde super Ioã. * exponens id, qd dicit, Caro non prodest quicquam, dicit: sed quomodo illi intellexerunt, carnem quippe sic

¶ Et potest formari sic ratio talis. Conficere hoc sacramentum, est facere nouitatem continentie: sed conuersio sacramentalis est ratio consecrationis sacramenti: ergo conuersio factiua, est ratio nouitatis continentie. Maior propositio est per se nota, quasi a definito ad definitionem, quia hoc factum significat, constans ex accidentibus panis, & corpore Christi: Minor uero patet ex auctoritate concilij reddentis pro causa, quare uerba conficiunt hoc sacramentum, quia ipsorum uirtute fit conuersio. Et hinc habere quoque potes, quod nouitas conuersionis non concurret per accidens ad nouitatem continentie, ex quo sacro concilio pro causa asseritur: causa enim per accidens, ab arte relinquuntur. Hæc de primo.

¶ Quo ad secundum sciendum est, quod sicut necessarium dicitur dupliciter in naturalibus, vel secundum naturæ ordinem, ut quod homo generetur ex concubitu maris, & femine, vel secundum habitudinem terminorum, ut circulum esse rotundum, ita in ecclesiasticis mysterijs dupliciter potest dici necessarium, vel secundum ordinem sacramentalem, ut infantem baptizatum mundum esse culpa, & poena, vel quia impossibile est etiam per diuinam potentiam aliter fieri, ut quod altare consecratum non fuerit consecratum. In proposito non est disputandum de diuina potentia, ubi de sacramentis tractatur: sed est attendendum quod sacramentalis ordo exigat, & sicut in naturalibus necessaria secundum naturæ ordinem, appellantur necessaria sine additione aliqua, ita in sacramentalibus appellanda sunt necessaria, quæ secundum sacramentalem ordinem sunt necessaria: debet enim quælibet disciplina uti necessario, & contingenti, possibili, & impossibili secundum proprium ordinem sui generis. Et propterea quia nouitas conuersionis fm sacramentalem ordinem Deo institutum, & ab ecclesia explicatum, est necessaria ad nouitatem continentie, dicendum est simpliciter, & absolute, quod conuersio sacramentalis est necessaria ad continentiam corporis Christi sub specie panis. Probatur autem necessitas secundum ordinem sacramentalem ex supradictis, ex quibus apparet clare, qd conuersio per se concurret ad uerificandum, hoc est corpus meum: seu ad consecrationem huius sacramenti, si enim concurreret per accidens, non oportuisset doctores præcos tantum pro ipsa laborare, nec licuisset sacro concilio ipsam pro ratione consecrationi

In expositione pl. 98. tom. 8.

Alias impatibiliter. Præc. 27. in Euang. Ioã. Inter prima. & med. illius.

Historia de corpore Christi sub hostia.

tionis sacramenti reddere ea enim quae sunt per accidens, ve...

¶ Quo ad tertium, videtur mihi conversionem habere se ad hoc sacramentum, si...

AD SECUNDUM dicendum, quod verbum illud Aug & omnia si...

AD TERTIUM dicendum, quod corpus Christi non est eo modo in hoc sacro, sicut corpus in loco...

¶ Quo ad quartum, circa aliorum opiniones duo sunt advertenda. Primum est, quod omnes videntur fugisse veram transubstantiationem panis in corpus Christi...

¶ Nunc ad praesentem articulum redeamus, quo conclusum est corpus Christi veraciter esse in hoc sacramento, dicente ipso, Hoc est corpus meum...

¶ Sed neutram harum opinionum sufficiens apparet, ad verum...

Alias spirituales.

secundum id, quod dicitur saemus, s. sumendo hostiam consecratam, lumere nos verum Christi corpus, sed solum esset verum...

AD QUARTUM dicendum, quod ratio illa procedit de praesentia corporis Christi, prout est praesens per motum corporis, id est prout est in sua specie visibili...

ARTICULVS II.

Utrum in hoc sacramento remaneat substantia panis, & vini post consecrationem.

AD SECUNDUM sic procedit. Vt, quod in hoc sacramento remaneat substantia panis, & vini post consecrationem.

in responsione ad argumenta appellavit spirituales, & modum proprium huic sacramento.

¶ Monstratur autem huiusmodi convenientia ex ipsis domini verbis nam & forma sacramenti, hoc est corpus meum, id est, contentum sub hac specie, est corpus meum, ut communitur exponitur monstrat corpus Christi contineri sub accidentibus, istis praesertim quod ly hoc, non demonstrat substantiam simpliciter & absolute...

¶ Ex alijs autem verbis domini, Ioh. 6. verba, quae locum sum vobis, spiritus, & vita sunt, apparet spiritualis coniunctio vere carnis Christi cum accidentibus panis. Intellexerant siquidem discipuli Christi carnem carnaliter comedendam, ac per hoc morte intercedente, non velsimur siquidem cambus nisi mortuus saluator autem noster utrumque errorem abtulit, dicendo quod spiritus, & vita sunt: vita contra mortem, spiritus contra carnem, id est, carnalem modum, ac si aperte dixisset, dicta mea sic intelligite, quod viua mea caro spiritualiter vobis offertur in cibum. Merito uerum modus iste proprius est huic sacramento, non solum propter differentiam a caeteris sacramentis, sed et quia in toto uniuerso non apparet vnus aliquis modus huic similis, propter quod cum admiratione, & veneratione faciamur defectum cognitionis nostrae circa hoc.

¶ In corpore recitat opinionem affirmatiuam, & reprobat ea quatuor rationibus.

¶ Circa primam rationem multa obijciuntur contra illam maiorem, Non potest aliquid esse, ubi prius non erat, nisi vel per loci mutationem, vel per alterius conuersionem in ipsum. Arguit enim contra ipsam tripliciter. Primo, contra ipsam absolute secundum, contra ipsam applicatam ad hanc materiam. Tertio, contra peritiam...

In corpore

Tractat in Ioh. p. ante ad tom. 9.

Inhab. co. & q. 7. art. 1. & 2. & 4. di. 11. q. 2. art. 1. q. 2. & 4. con. cap. 63. pri. & quo. 7. artic. 9. & quo. 9. ar. 5. ad 3. & 1. cor. 11. le. 4. & 5.